

terdum generare alia: et ideo quædam esse valde inter se connexa, quomodo docuit Gregorius, libro 14, Moral., cap. 18, cum superbia multa esse alia vitia connexa: et lib. 7, c. 12, de aliis vitiis id pronuntiat: et ratio sumi potest tum ex dictis suo loco de actibus peccatorum: sæpe enim unum ex alio nascitur; tum etiam ex mediis ipsorum vitiorum, quæ interdum hujusmodi sunt, ut unum ad consequendum alterum vel necessarium sit, vel admodum utile.

10. *Questiuncula annexa resolvitur.* — Sed quæret aliquis, utrum sicut una virtus separata ab aliis non censetur habere statum virtutis, ita nec unum vitium si existat sine aliis, quibus juvari potest. Respondet Aristoteles 7, Ethic., cap. 1, sicut fecerat in virtutibus, et ita in vitiis distinguit tres status, quos vocat incontinentiæ, vitii et feritatis: itaque vult vitium non significare habitum pravum in quocumque statu, nam imprimis cum habitus

est imperfectus, dicitur incontinentia: cum vero crevit ultra communem modum peccandi, dicitur feritas, vitium vero vocatur, quando jam est habitus stabilis, quo homo facile et frequenter in materia talis habitus deficit, quia vero virtus habet rationem boni et perfecti, vitium autem defectum importat, ideo non videntur tot requiri ad statum vitii simpliciter, quot ad statum virtutis, et ideo si habitus sit constans et facilis, quamvis non omnino se extendat ad totam suam materiam, nec habeat totam deformitatem, quam in suo genere, vel ordine habere potest, atque adeo quamvis non sit conjunctus cum omnibus habitibus vitiorum, a quibus in omni occasione juvari possit, dici potest habitus ille simpliciter vitium, quia *malum ex quocumque defectu*, et quia simpliciter reddit hominem promptum ad peccatum committendum. Hactenus de vitiis, quibus adjici possunt dicta in materia de peccatis initio.

FINIS TRACTATUS DE PASSIONIBUS ET HABITIBUS.

TRACTATUS QUINTUS.

DE VITIIS ET PECCATIS.

PROOEMIUM.

Tractatus præsens complectitur doctrinam a D. Thoma traditam, in 1, 2, a q. 71, usque ad 89: vitium ergo generaliter quadam significatione non solum moralibus, sed etiam naturalibus rebus tribui solet: tamen in proposito solum ad animum humanum refertur, et interdum habitum pravum, interdum etiam actum significat, ut patet ex Augustino, lib. 3, de libero Arbitrio, cap. 14: tamen D. Thomas utitur hac voce ad significandum habitum tantum ex Augustino etiam lib. de Perfectione justitiæ, cap. 4, ex quo eliciunt aliqui, ut tractatu præcedenti, initio disputationis 4, dicebamus, habitum malum nondum plene formatum consuetudine et usu non esse vitium: unde Aristoteles, 7, Ethicorum, cap. 1, hoc modo videtur distinguere vitium ab incontinentia, quod videtur pertinere solum ad modum loquendi: nam in re constat eundem esse habitum, et numero, et tempore, et imperfecte acquisitum, seu inchoatum, et jam plene formatum et perfectum. Peccatum quoque commune nomen est rebus naturalibus, et proprie significat actionem, vel defectum monstruosum deficientem a fine a natura intento, 2 Physicorum, cap. 8: tamen in proposito significat voluntarium defectum naturæ rationalis, et D. Thomas vult solum significare actum, licet interdum latius pateat vox *peccati*, ut statim dicam. Advertendum autem præterea est peccatum et actum malum coincidere moraliter, tamen actum malum formaliter importare defectum in ordine ad subjectum: peccatum vero defectum rectitudinis in ordine ad finem: quod si finis sit particularis, in quo tamen deficiat actio humana, et non a fine ultimo, actus poterit dici peccatum non simpliciter, sed secundum quid, id est, in genere actionis, etc., et hæc peccata nihil referunt in presenti, importat ergo peccatum, de quo loquimur, defectum rectitudinis in ordine ad finem ultimum: nunc autem hoc supponatur, nam postea probabimus.

ELENCHUS QUINTI TRACTATUS

DE VITIIS ET PECCATIS.

DISPUTATIO I.

DE ESSENTIA ET GRAVITATE PECCATI, CONTINENS
SECTIONES DUAS.

1. *Quid sit actuale peccatum.*
2. *Quid sit gravitas et quantitas peccati, et unde sumatur.*

IV.

DISPUTATIO II.

DE PECCATO MORTALI ET VENIALI, CONTINENS
SECTIONES OCTO.

1. *An sit aliquod peccatum mortale, et quæ sit ejus gravitas.*
2. *An deformitas proprie constituens*

33

- peccatum mortale sit distincta ab illa, quam actus habet ex objecto.
3. An malitia peccati mortalis sit infinita.
 4. An sit aliquod peccatum ex natura sua veniale, et quæ sit ejus ratio.
 5. Qualis sit divisio peccati in mortale, et veniale.
 6. An peccatum veniale possit fieri mortale.
 7. An in omni subjecto, in quo potest esse mortale, possit esse veniale.
 8. An peccatum mortale necessario debeat præcedere veniale, vel e contra.

DISPUTATIO III.

DE DIVISIONE PECCATI IN COMMISSIONEM ET OMISSIONEM, CONTINENS SECTIONES QUINQUE.

1. Qualis sit prædicta divisio, et quo modo ejus membra differant.
2. Utrum de essentia omissionis sit aliquis actus positivus.
3. Utrum actus qui fit eo tempore, quo omittitur præceptum, et est incompossibilis actui præcepto, sit peccatum.
4. Quo tempore censeatur quis peccare peccato omissionis.
5. De gravitate omissionis, unde sit mendanda.

DISPUTATIO IV.

DE PECCATO EX PASSIONE, IGNORANTIA ET MALITIA, CONTINENS UNICAM SECTIONEM.

1. An peccatum recte dividatur in illa tria membra.

DISPUTATIO V.

DE CAUSIS PROPRIIS ET INTERIORIBUS PECCATORUM, CONTINENS SECTIONES NOVEM.

1. An in voluntate possit esse peccatum.
2. An in intellectu possit esse peccatum.
3. An veniale et mortale peccatum tribuendum sit rationi inferiori, vel superiori.
4. An in appetitu sensitivo possit esse peccatum mortale.
5. An possit esse veniale.

6. An omnis concupiscentia appetitus sit semper veniale peccatum solum ex defectu voluntatis.
7. An et quando delectatio appetitus sit mortale peccatum ex consensu voluntatis.
8. An in potentiis exterioribus sit peccatum.
9. An sit causa alia interna peccati.

DISPUTATIO VI.

DE CAUSA EXTRINSEGA PECCATI, CONTINENS UNICAM SECTIONEM.

1. Utrum Deus sit causa peccati.

DISPUTATIO VII.

DE EFFECTU ACTUALIS PECCATI, QUI EST PŒNA, CONTINENS SECTIONES QUATUOR.

1. Utrum pœna, ejusque reatus sit proprius effectus peccati ejus qui punitur.
2. An peccatum possit esse pœna alterius peccati.
3. Utrum pœna peccato mortali debita sit infinita, et æterna.
4. An peccatum veniale mereatur æternam pœnam.

DISPUTATIO VIII.

DE PECCATO HABITUALI, QUOD EX ACTUALI NASCITUR, CONTINENS UNICAM SECTIONEM.

1. An transacto actuali peccato aliquid habituale in anima maneat, quod vere sit peccatum, quid sit illud.

DISPUTATIO IX.

DE PECCATO ORIGINALI, CONTINENS SECTIONES SEX.

1. An sit originale peccatum.
2. Quid sit.
3. De causis peccati originalis.
4. An peccatum originale ad omnes Adæ filios derivetur.
5. Quos defectus, vel pœnas contrahamus in hac vita ratione peccati originalis.
6. Quæ pœna respondeat originali peccato in vita futura.

TRACTATUS QUINTUS.

DE VITIIS ET PECCATIS.

DISPUTATIO I.

DE ESSENTIA ET GRAVITATE PECCATI.

SECTIO I.

Quid sit actuale peccatum.

Ut hæc tota materia breviter comprehendatur, notandum, tametsi supra dictum sit, nomen *peccati* ad actum moralem pertinere: latius tamen interdum patere rationem ejus: distingui enim solet a theologis peccatum in actuale et habituale: actuale propter conversionem et moralem malitiam, quas supra explicavimus, adjunctam habet inordinationem quamdam a Deo ultimo fine, ratione cujus præcipue a theologis consideratur, et peccatum nominatur, ut 1, 2, quæst. 71, art. 6, ad 5. D. Thomas advertit, hoc autem peccatum quatenus conversio est, habitum seu vitium generat, quod vere peccatum non est, quia per se non avertit a Deo hominem in quo inhæret, ut dicemus: ut tamen, peccatum actuale aversio est a Deo ultimo fine, quoddam habituale peccatum in anima relinquit, a quo transacto actu denominatur homo peccare, ut infra patebit: et hoc habituale peccatum, aut propria voluntate contrahi potest, et dicitur personale: aut aliena, et dicitur originale peccatum. Ergo de actuali peccato tanquam fonte agendum nobis est: postmodum vero de habituali, personali et originali, quia illa participant rationem veræ culpæ, et veluti effectus quidam sunt actualis peccati. De ratione autem generali, et communi horum omnium solum hoc videtur considerandum in eo convenire, quod omnia continent aversionem, vel deordinationem voluntariam ab ultimo fine, reliqua omnia in singulis peccatis melius explicabuntur: de habitibus autem vitiosis D. Thomas in tota prima secundæ, nihil dixit præter ea, quæ in præcedenti tractatu notavimus.

1. *Prima propositio.* — Prima propositio. Peccatum est actus, seu transgressio libera divinæ legis: in hac definitione in se, omnes conveniunt cum D. Thoma et Magistro, d. 33, et sumitur ex Ambrosio, libro de Paradiso, cap. 8, Augustino, 22, contra Faustum, c. 27. Nam quod ait ipse, *dictum, factum, vel concupitum*, nomine actus voluntarii comprehendimus. Idem, lib. 2, de Consensu Evangelistarum, cap. 4, et lib. de duabus Animabus contra Manich., cap. 11, et 1 Retractationum, cap. 14, peccatum ait esse voluntatem faciendi, quod justitia vetat, nomine *justitiæ* legem significans, *actus* ergo dicitur peccatum, ut illud ab *habituali* peccato distinguamus: *liberum*, ut a peccato naturæ separaretur, et hoc modo dicit D. Augustinus, lib. 3, de libero Arbitrio, cap. 13 et sequentibus, non esse peccatum, nisi sit *voluntarium*: et lib. de Perfectione justitiæ, responsione 4, et de Vera religione, capit. 14, de Natura et Gratia, cap. 67, et locis citatis, docet *libertatem* esse de ratione peccati: Ambrosius, lib. 7, de Cain et Abel, cap. 7, et in Psalm. 40, Epiphanius, hæresi 16, *liberum arbitrium* dicit esse auctorem peccati, quod infra latius dicemus, in disput. 6, et ratio sumi debet ex dictis de malitia morali supra: est enim moralis privatio vel honestatis, vel rectitudinis debite ad ultimum finem, non est autem moralis privatio, nisi ubi adesse potest obligatio et debitum: non est autem obligatio et debitum nisi ubi libertas: quia qui necessario agit, neque indiget lege, neque propter transgressionem ejus, juste puniri posset: vide Augustinum, libro de Gratia et libero Arbitrio, cap. 2, et Epist. 46, ad Valent., et de Corruptione et Gratia, fere per totum. Quia autem duobus modis contingit actum esse liberum,